

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARIA, regină a României

Povestea vieții mele : memorii din război / Maria,
regina României ; trad. din lb. engleză de Gabriel Tudor. -
București : Librex Publishing, 2026

3 vol.

ISBN 978-630-353-085-7

Vol. 3. : 1918. - București : Librex Publishing, 2026. -
ISBN 978-630-353-084-0

I. Tudor, Gabriel (trad.)

821.135.1

94

929

Editor: Ionuț Radu

Corectură: Marian Busuioc, Evelin Ceciu / Corectura.ro

DTP: Monica Ioniță

LIBREX PUBLISHING

Str. Episcopul Radu, nr. 30, București

redacție: 0723 193 019

comenzi@librex.ro

www.librex.ro

© LIBREX PUBLISHING, 2026

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se
pedepsește conform *Legii dreptului de autor*.

POVESTEA VIETII MELE MEMORII DIN RĂZBOI, 1918

VOLUMUL 3

MARIA, REGINA ROMÂNIEI

Traducere din limba engleză de Gabriel Tudor

Librex Publishing
București, 2026

CUPRINS

Începutul anului 1918	13
Trădare	28
Infama noastră pace	47
Învinși, dar nu supuși	69
Zile de deznădejde	96
Interludiu calm	113
Sortii se schimbă	128
De la o tragedie gravă la „românia mare”	163

CAPITOLUL XXIII

ÎNCEPUTUL ANULUI 1918

A venit Anul Nou 1918. În România nu este totuși Anul Nou, deoarece aveam încă două date, dar în alte părți era Anul Nou și l-am sărbătorit împreună cu misiunile engleze, franceze și americane, adunând în jurul nostru cât mai mulți prieteni cu putință, fără să știm cât timp vom mai fi împreună și întrebându-ne ce va însemna 1918 pentru noi toți.

Deoarece Ileana nu mai avea cărți de citit, am început să-i scriu o poveste cu zâne, iar aceasta a devenit mângâierea mea în timpul liber, care era puțin. Dar scriam cu ușurință în acel moment și, oricât de ciudat ar părea, toată bucuria reprimată din mine a ieșit la iveală în această poveste spusă copilului meu. La fiecare câteva zile aveam un nou capitol de citit și puneam atât de mult umor în poveștile mele, încât până și regele venea seara să le asculte, pentru a râde cu poftă. Era un fel de supapă de siguranță care ne reîmprospăta spiritele obosite și neliniștite, *cela détendait nos nerfs*.¹

Toate facultățile mele păreau să fie treze; era ca și cum în mine ar fi existat mai multe personalități care se întăreau reciproc, ca și cum aș fi putut ocazional să-mi opresc toată

¹ Ne calma nervii (în franceză, în original, n.tr.)

durerea pentru a deveni destul de simplă, un copil alături de propriul meu copil. Acesta era instinctul de autoconser-vare despre care am mai vorbit înainte și care m-a ajutat adesea în momentele de suprasolicitare. Era ca și cum ai pune un vânător obosit să se odihnească.

Iași, joi, 21 decembrie 1917/3 ianuarie 1918.

Ziua de naștere a lui Mircea al meu; micuțul meu Mircea care zace liniștit în mormântul său mic și rece, în mâinile inamicului, și care nu știe nimic despre problemele noastre și nimic despre vară, iarnă, toamnă sau primăvară, care nu știe nimic despre război sau pace și care nu vede nimic din toată nedreptatea care se face sub soare. Oare cât de departe voi mai fi alungată de mormântul lui Mircea? Astăzi, micul meu copil ar fi împlinit cinci ani.

Cei doi orfani pe care i-am adoptat, Vasili și Nico-laita, vorbesc mereu despre el. În fiecare dimineață vin la mine în timp ce mă îmbrac, apoi arată spre fotografia lui și spun:

— Săracul micuț, a murit, săraca maica regină!

Și în fiecare zi, cu insistența copiilor, repetă aceste cu-vinte care îmi străpung inima! Ei nu știu cât curaj îmi tre-buie să-i am mereu lângă mine în locul lui.

Am mers să luăm prânzul la casa regelui împreună cu generalii care veniseră să se consulte cu el. Nu am avut timp să vorbesc cu ei, dar în jurul regelui plutește în acest moment o atmosferă care mă neliniștește. Nu știu în ce fel este influențat.

După ce ne-am întors acasă de la o piesă de teatru, Laycock, de la Serviciul Secret Englez, a cerut să mă vadă. Mi-a adus vești proaste, printre care și pe cea că rușii vin la Iași pentru a încerca să-l asasineze pe rege și pe cei doi fii ai săi. Mi-a dat să citesc scrisorile pe care le primise de la

agenției săi din Rusia – vești urâte. Însă în sudul Rusiei, si-tuația nu este încă atât de disperată; Antanta ar putea încă face ceva dacă ar fi suficient de inteligentă, dar este prea indecisă, prea ezitantă, în timp ce Lenin știe să vorbească maselor care caută un lider.

L-am chemat pe prințul Știrbey și, împreună cu Laycock, am analizat situația – a fost o conversație seri-oasă, anxioasă, tragică. A fost încă una dintre acele zile în care m-am simțit aproape la capătul puterilor, dar am strâns din dinți și nu am cedat. Voi lupta până la capăt, dar astăzi, având din nou amintirea lui Mircea care mi-a tul-burat calmul și fiind și epuizată fizic, a trebuit să-mi forțez toți nervii pentru a rămâne curajoasă.

Ar fi fost o alinare să mă las să cad în pat, dar trebuia să merg la reședința regelui pentru a decide cu privire la anumite decorații care urmau să fie acordate medicilor de Crăciun; așa că Nando, Carol și cu mine am lucrat până târziu, deoarece nu voiam să părăsesc casa lui fără să-mi semneze „decretele”. Nu puteam pleca înainte de a termi-na această muncă necesară, deoarece problema decorații-lor este dificilă, iar eu sunt cea care știe cel mai bine care medic ar trebui recompensat, deoarece i-am văzut la lucru. Dar această muncă de persuasiune mă aduce în pragul dis-perării – este atât de lentă și de inutil de plictisitoare.

Când am ajuns, în sfârșit, în pat, eram o regină săra-că, obosită și foarte slăbită. Tânjeam după brațele mamei mele, în care să plâng!

Iași, vineri, 22 decembrie 1917/4 ianuarie 1918.

M-am trezit devreme, înainte de răsărit, și am mers cu colonelul Ballif să inspectez distribuirea pâinii către săracii orașului. Mi s-a spus că se făcea prost, că feme-ile veneau dis-de-diminează, chiar dormind o parte din

noapte pe stradă cu copii mici în brațe, pentru a fi printre primele, dar că, în ciuda acestui fapt, se întâmpla adesea să plece fără să primească pâinea. Am vrut să văd cu ochii mei.

Trebuie să spun că am găsit condiții mai puțin rele decât mă așteptam. În unele părți ale orașului erau, desigur, aglomerări inevitabile de oameni, dar nu erau mulțimi și nici nu păreau să se plângă, iar pâinea era distribuită fără prea multă răutate sau pierdere de timp. În mai multe locuri am coborât din mașină și m-am amestecat printre oameni, vorbind cu ei, întrebându-i de unde au venit, de cât timp se află acolo, dacă primesc suficientă pâine și nicăieri nu am auzit de nemulțumiri speciale, deși am făcut un tur al tuturor brutăriilor. Oamenii noștri sunt extraordinar de răbdători și au așteptări foarte mici de la viață.

Treptat se lumina și am mers cu mașina până la marea brutărie militară, situată puțin mai departe de oraș. Aici, un anume colonel Barca face o treabă splendidă. Am găsit totul într-o ordine uimitoare și se desfășura o muncă cu adevărat enormă și sistematică. Atunci când m-am întors spre casă, soarele tocmai răsărea, scaldând întregul oraș Iași într-o minunată lumină roz-aurie. Deoarece era ceață, toate casele și bisericile păreau să se ridice din nori, nori moi, rozalii, aproape ca într-un oraș de basm; era într-adevăr o priveliște încântătoare și o răsplată pentru eforturile mele de a mă trezi devreme.

Am venit acasă pentru o ceașcă de ceai și puțină muncă în camera mea și nu am mai ieșit până la ora unsprezece, când m-am dus să inaugurez o cantină la gara de triaj. Acest triaj este una dintre mândriile mele, deoarece s-a făcut o muncă foarte bună acolo, în principal datorită insistenței mele neobosite, fără a renunța niciodată până ce lucrurile nu au fost duse la bun sfârșit. Era unul

dintre principalele centre de infecție, iar acum aici domnește perfecțiunea.

Dr. Cantacuzene, generalul Berthelot, Anderson, Baker și alții erau acolo, aliații noștri contribuind și ei la funcționarea acestei cantine, pe care am numit-o „Santonini”, după medicul francez care și-a sacrificat viața aici anul trecut, făcând o muncă eroică în condiții deplorabile, în timpul epidemiei de tifos.

La întoarcerea mea, prințul Kropotkin a venit să mă vadă, în stare de suferință, desigur, ca toți rușii decenti în acest moment. Apoi a apărut Panaiteescu, aducându-mi primul exemplar al calendarului nostru de Crăciun, la care a lucrat cu adevărat ca un sclav și din toată inima. Pentru cei din țările mari, care dispun de mijloace nelimitate, această umilă muncă probabil că nu pare mare lucru, dar pentru noi, în aceste vremuri, ea reprezintă un efort enorm.

Am luat prânzul la reședința regelui, iar la ora trei l-am primit pe generalul Averescu și am avut cu el o discuție lungă și serioasă, care din punctul meu de vedere a fost foarte nesatisfăcătoare; el consideră cazul nostru disperat și a demolat fiecare dintre punctele de sprijin de care încă mă agăț. A fost o discuție foarte deprimantă, dar sinceră și deschisă, pe care o prefer întotdeauna, chiar dacă nu putem ajunge la un acord.

Apoi a venit generalul Vaitoianu și am discutat aceleași lucruri; el a fost mai puțin categoric și, prin urmare, mai ușor de ascultat. Este un om taciturn, dar gata să-și îndeplinească datoria până la capăt, oricât de dificilă și periculoasă ar fi misiunea. Deși a fost o conversație tristă, mi-a făcut bine, pentru că am înțeles că el îmi împărtășea profund suferința mea de nedescris.

Iași, sâmbătă, 23 decembrie 1917/5 ianuarie 1918.

Ziua de naștere a Ilenei mele, acel copil dulce care este bucuria tuturor. Nu se poate imagina un copil mai încântător și mai atractiv – este cu adevărat perfectă în toate privințele. Este frumoasă, bună și inteligentă, cu un farmec captivant, căruia nimeni nu-i poate rezista. Uneori tremur, pentru că este cu adevărat perfectă. Toată lumea a depus eforturi extraordinare pentru a strânge mici cadouri, ceea ce este foarte dificil în acest moment, deoarece nu se găsește nimic, nici măcar o floare. Totuși, ea a fost încântată de tot ce a primit și știe să-și exprime în mod fermecător bucuria pentru cele mai mici lucruri. Deși este atât de dulce și atât de iubită, ea este complet neprihănită.

Iași, 24 decembrie 1917/6 ianuarie 1918.

Ajunul Crăciunului românesc. Munca mea a fost oboșitoare, am căutat să pun lucrurile în ordine, să găsesc ceva pentru toată lumea, să mă ocup de toate aranjamentele și, în același timp, am primit audiențe nesfârșite.

M-am întâlnit cu Mihail Cantacuzene și am purtat o lungă discuție politică și militară cu el. Are aceleași idei ca și mine și, prin urmare, nu a fost dificil să mă înțeleg cu el. La ora 12:30, mitropolitul a venit cu sfintele icoane și am ținut o scurtă slujbă, apoi l-am invitat pe bătrânul domn la prânz. Am purtat o conversație amabilă cu el în limba română în timpul mesei și mi-a spus multe cuvinte dulci, cu un ton mîeros, despre faptele mele bune și virtuțile naționale.

Am făcut vizita mea obișnuită la ceainăria Y.M.C.A., unde distribui mereu țigări și biscuiți. Apoi, de obicei, stau o vreme în capul mesei lungi, unde soldații mei beau ceaiul. Vorbesc cu ei și fac pe gazda, astfel încât mulți împart pâinea cu mine.

La șapte am aprins lumânările în pomul de Crăciun și am primit întreaga noastră familie, conform vechiului obicei. Toate doamnele și toți domnii, atât militari, cât și civili, și toți servitorii, până la cea mai mică bucătăreasă, au primit câte ceva. Vasili și Nicolaita, orfanii mei, au participat și ei la petrecere.

După distribuirea cadourilor foarte modeste, am oferit o masă copioasă întregii noastre familii, ceea ce a contribuit la buna dispoziție generală. Trebuie să spun că l-am admirat pe bucătarul nostru, pentru că a servit mâncăruri excelente și variate, în ciuda lipsei proviziilor. Într-un final, ne-am culcat oarecum înveseliți, pentru că, în ciuda problemelor noastre, fusese o seară aproape veselă; cel puțin suntem încă împreună și pentru această milă să fie lăudat Dumnezeu!

Iași, joi, 27 decembrie 1917/9 ianuarie 1918.

Alte zile de sărbătoare! Ieri a fost ziua de naștere a lui Mignon, care a împlinit 19 ani, iar astăzi este nunta noastră de argint. Douăzeci și cinci de ani de căsnicie! Sincer, încă mă simt foarte tânără, mult mai tânără decât mi-am imaginat că s-ar simți oamenii la nunta de argint. Nici Nando și nici eu nu arătăm bătrâni. Totuși, drumul a fost lung și multe lucruri au rămas în urmă, atât bucurii, cât și dureri.

Cei care își amintesc sosirea mea în România mai știu bucuria intensă pe care a provocat-o țării: *C'était un beau mariage, une princesse de grande maison.*² Mica țară era fericită să aibă o prințesă care se înrudea cu toate casele regale din Europa, fiind nepoata bătrânei regine Victoria, nepoata țarului Rusiei, verișoară primară a împăratului Germaniei și așa

2 A fost o nuntă frumoasă, o prințesă de casă mare (în franceză, în original, n.tr.)

mai departe. De asemenea, eram tânără și sănătoasă și existau speranțe legitime de a avea copii. În acest sens, nu mi-am dezamăgit poporul; la cea mai scurtă dată posibilă, le-am dăruit moștenitorul pe care îl doreau. Eram prea tânără pe atunci pentru a realiza cât de mare era bucuria, eram prea ocupată să învăț să fiu femeie, iar în acele vremuri, toate ideile politice sau naționale îmi erau total de neînțeles și nici nu eram pregătită pentru toate sacrificiile care mi s-au cerut în mod etern încă din prima zi a sosirii mele.

Mărturisesc că la început m-am simțit foarte nefericită, teribil de singură și complet deziluzionată. Abia treptat am învățat să accept atmosfera în care fusesem transplantată, deși încă de la început am iubit țara și țăranii ei simpli; dar erau multe persoane și lucruri pe care nu le plăceam și nu le înțelegeam.

Cred că românii au fost înclinați să aibă grijă de mine încă de la început; cu siguranță le plăceau chipul meu și părul meu blond. Tinerețea și sinceritatea mea îi uimeau în mod evident, dar îi și emoționau. Cu toate acestea, vechea curte dorea să-mi câștig singură galoanele, iar școala căreia prințul moștenitor și cu mine trebuia să i ne supunem era una dură, care pe el l-a costat multe suspine, iar pe mine, multe lacrimi.

Ei bine, toate acestea aparțin trecutului; astăzi, Nando și cu mine, mână în mână, ne mărturisim unul altuia că, în acest moment, în ciuda nenorocirilor noastre, sau mai bine zis datorită lor, am devenit cei mai buni prieteni, atașați de țara noastră într-un mod rar întâlnit la suverani.

Suntem *una* cu poporul nostru și, în ciuda dezertării momentane a unora, poporul nostru este una cu noi. Cei câțiva necredincioși de cealaltă parte nu contează: ei trebuie considerați printre realitățile dureroase, numite, în general, deziluzii, care ne urmăresc toată viața!

Desigur, a fost o zi extraordinară de fericită, care a început dimineața devreme. O delegație de doamne mi-a adus o coroană împletită din *beteală* (fir de argint), pe care am purtat-o seara la marea noastră cină, în loc de diademă, deoarece nu am bijuterii aici. Toată lumea a fost foarte emoționată, iar copiii au fost drăguți și afectuoși. Înainte de prânz, am mers cu ei la reședința regelui, unde am primit diferite delegații, mai întâi ofițeri francezi, apoi ruși. Nu m-am putut abține să nu mă întristez pentru bieții ruși; situația lor este odioasă și umilitoare. La început, erau aroganți și plini de dispreț față de români; astăzi, în ciuda nenorocirilor noastre, am devenit pentru ei un centru invidiat de loialitate, fidelitate și ordine.

Apoi, Nando și cu mine am primit toată familia noastră și le-am oferit un prânz copios. Prințul Știrbey a ținut un discurs foarte emoționant și totuși simplu, citând cuvintele rostite de bătrânul rege Carol la nunta noastră, când a spus că tânăra mireasă a venit să fie un nou stâlp al țării. Prințul a dezvoltat această temă, demonstrând cum mireasa s-a ridicat la înălțimea așteptărilor țării.

A fost o întâlnire emoționantă pentru toată lumea, toate sentimentele noastre fiind mai intense și mai vibrante din cauza situației existente; fiecare cuvânt de afecțiune, încredere și înțelegere a dobândit astfel o semnificație specială.

Chiar și imposibilitatea absolută de a ne oferi vreunul dintre darurile aduse de obicei suveranilor în astfel de ocazii a făcut ca totul să fie și mai emoționant, pentru că nimeni nu avea nimic de oferit în afară de simpatie, afecțiune și loialitate.

Cea mai mare parte a după-amiezii a fost petrecută primind diferite delegații de doamne și ascultând discursuri loiale. Printre altele, am primit o delegație de soții de